

Κρητική Θεάτρου

«Ἡ θυσία τοῦ Ἀβραάμ»

ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΟ ΩΔΕΙΟΝ ΗΡΩΔΟΥ

Ὡς μυστήριο χαρακτηρίζεται συνήθως «Ἡ θυσία τοῦ Ἀβραάμ», πού παρουσίασε τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο στὸ Ὡδεῖο Ἡρώδου.

Τὸ ἔργο ὥστόσο, πού πιθανώτατα ἔχει γραφῆ ἀπὸ τὸν ποιητὴ τοῦ «Ἐρωτόκριτου» Βιτζέντζο Κορνάρο, δὲν εἶναι καὶ τόσο «μυστήριο». Κάτω ἀπὸ τὴν πολὺ ἐλαφρὰ μυστικιστικὴ ἐπιφάνεια, ξεπηδᾷ ἓνα δραματικὸ ποίημα, μὲ λυρικὲς διευρύνσεις καὶ ἀνθρώπινες ἀπολήξεις.

Αὐτὴ ἄλλωστε ἡ ἱστορία τοῦ Ἀβραάμ, τῆς Σάρας καὶ τοῦ Ἰσαάκ εἶναι ἀπὸ τὴ γένεσή της ἐνδεικτικὰ συμβολικὴ γιὰ τὴ μεταστροφή πού ἐπῆλθε στὴν ἰουδαϊκὴ συνείδησι, ἀπὸ τὸν σκληρὸ τῆς ἀνθρωποθυσίας νόμο τοῦ Ἰεχωῦά τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πρὸς τὸν νόμο τῆς φιλανθρώπινης ἀγάπης πού καθιέρωσεν ἡ Καινὴ Διαθήκη. Αὐτὴ ἀνασῆκωσε τὸ πεσμένο Ἰσραὴλ κι' ἔκανε νὰ σκορπίσουν οἱ γυιοὶ τῶν γυνῶν του καὶ ν' ἀπλωθοῦν στὰ πέρατα τῆς γῆς. Ἄν θυσιαζόταν ὁ Ἰσαάκ, θὰ ἐξαφανιζόταν καὶ τὸ γένος τοῦ Ἀβραάμ καὶ τῆς Σάρας. Ἡ ἀφύπνιση, τὴν τελευταία στιγμὴ, τοῦ γενάρχη, ἔσωσε τὸν Ἰσαάκ, μαζί καὶ τὴν διαδοχὴ τοῦ γένους. Κι' ἔδωκε τόπο στὴν ὀργὴ καὶ πύργωσε κατοπινὰ τὴ θοησκεία τῆς ἀγάπης πού δίδαξε ὁ Θεάνθρωπος.

Ἡ συμβολικὴ αὐτὴ μεταστροφὴ μεταπλασμένη ἀπὸ τὸν Κρητικὸ ποιητὴ, ὅχι τόσο κατὰ τὰ πρότυπα τὰ δυτικά, ὅσο κατὰ τὰ μιλήματα τῆς κρητικῆς ψυχῆς, παίρνει ἐντελῶς ἀνθρώπινες προεκτάσεις. Τὰ πρότυπα αποτελοῦν τὸ ἐξωτερικὸ σχῆμα. Τὰ μιλήματα τὴν ἐσωτερικὴν οὐσίαν. Κι' εἶναι τὰ μιλήματα αὐτὰ ἡ πίστη καὶ ἡ ἐπιταγὴ τοῦ χρέους ἀπὸ τὴ μιά, ὅπως τὰ νοιώθει ὁ Ἀβραάμ, στὸ ὄνειρό του τὸ παλὸ καὶ στὸν ἀναλογισμό του τὸν γεροντικό. Ἄν ἤθελε κανεὶς νὰ στηριχθῇ μόνο σ' αὐτήν, θὰ ἔγαζε τὸ συμπέρασμα πὼς τὸ ἔργο διδάσκει τὴν ἀκέραιη πίστη πού φθάνει ὡς τὴ θυσία καὶ τοῦ πιὸ ἀκριβοῦ ἀποκτήματος, κι' αὐτοῦ ἀκόμα τοῦ μονάκριβου γιοῦ, μὲ τὴ σιγουριά πὼς ὅχι μόνο ἀποτελεῖ χρέος, ἀλλὰ καὶ πὼς τελικὰ σώζει καὶ ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὴ θυσία.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁμως ἀντηχεῖ τὸ μῆλημα τῆς ψυχῆς τῆς μάννας, πού κάρπισε καὶ γνοιάζεται γιὰ τὸν καρπὸ τῆς, καὶ σπαράζει γιὰ τὸν σπαραγμὸ του. Κι' εἶναι τόσο ἀνθρώπινο τὸ μῆλημα αὐτό, ὥστε συγκινεῖ κάθε ἀνθρώπινη καρδιά:

Τρεῖς χρόνους γιυέ μου σοῦ
δίδα τὸ γάλα τῷ θυζιῷ
(μου
κ' ἐσύ σουνε τὰ μάτια μου
(κ' ἐσύ σουνε τὸ φῶς μου.

Τί νὰ κάνει ὁμως ἡ ἁμοιρὴ ἡ μάννα σὰ θέλει ὁ κύρης καὶ ὁ νόμος του. Θὰ ὑποχωρήσει καὶ μὲ καρτερίαν θὰ δεχθεῖ τὴ μεγάλη θυσία:

Κι' ὅς τάζω, δὲν τὸ γέννη-
(σα, μὴδ' εἶδα το ποτέ μου
μὰ ἔαν κερὶν ἀφτούμενο ἐκρά
(τουν κ' ἥσθησέ μου

χωρὶς ὁμως καὶ νὰ πάψει νὰ διαμαρτύρεται γιὰ τὸν ἀδικο τὸ νόμο.

Πὼς εἶν' ἐτούτο μπορετὸ ὁ
(πλάστης νὰ θελήσῃ
τέτοιον μυστήριον νὰ γενῇ πού
(κάνει δίκιαν κρίσιν;
Ἡ ζυγαριὰ ἡ ἀσφαλτος, ὅπου
(τὰ δίκαια κρίνει
πὼς εἶναι μπορετὸ ἐδᾶ νὰ
(σφάλῃ καὶ νὰ κλίνη;

Σ' αὐτὴ τὴ δραματικὴ σύγκρουσι ἀνάμεσα στὰ δυὸ συνειδησιακὰ μιλήματα, τρυφερὴ παρεμβολὴ θάρτῃ τοῦ βλασταριοῦ ἡ παρουσία κι' ἡ γλυκειὰ φωνή, πού συγκινητικὴ θὰ ὑψώσῃ ἱκεσίαν διπλὴν, γιὰ τὸν ἑαυτὸ του καὶ γιὰ τοὺς γονεῖς του!

Ἀόρατε λυπήσουμε, ἄναρχε
πάνεσέ με σπλαχνίσου τοὺς
γονεῖς μου ἐδᾶ στὰ γηραιά
τειά τως.

Χωρὶς κι' αὐτὴ νὰ πάψῃ νὰ διαμαρτύρεται γιὰ τὸν σκληρὸ τὸ νόμο, κατὰ κάποιον τρόπον ἔμμεσα τιμωρὸ γιὰ τοὺς ἐκτελεστές του:

Μιὰ χάρη μόνο σοῦ ζητῶ
(στὸν ἀπομισεμό μου
νὰ μὴ θελήσῃς ἄποινα νὰ κό-
(ψῃς τὸ λαιμό μου
μὰ σφάξε με κανακιστά, συρ-
(γουλιστά κι' ἀγάλια
γιὰ νὰ θωρῇς τὰ δάκρυά μου,
(ν' ἀκούς τὰ παρακάλια
νὰ σὲ θωρῶ, νὰ μὲ θωρῇς, νὰ
(δῶ ἄσε λακταρίζεις
καὶ τὸ φτωχὸ τὸν Ἰσαάκ γιὰ
(τέκνο ἃ γνωρίζεις.

Ἀπὸ τὴ σύγκρουσι αὐτὴ δι-

καιωμένος θὰ δοῇ τελικὰ ὁ ἀνθρώπος. Κι' αὐτὸ πού ἀνσπύγνεται σχεδὸν τονίζει ὁ ποιητῆς, δγαίνει ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια τῆς ποιητικῆς ψυχῆς, μὲ μιὰ λυρικὴ ὁμορφιά πού διαπνέει τοὺς ζευγαρωτὰ ὁμοιοκαταλήκτους δεκαπεντασύλλαβους στίχους του καὶ τὴν γνήσια λαϊκὴ λαλιά, πού παρὰ τὸν κρητικὸ ἰδιωματικὸ τῆς χαρσκήτρα, μιλεῖ ἴσια στὴν ψυχὴ ὅχι μόνο τὴν κρητικὴ, ἀλλὰ τὴν ἑλληνικὴ ὁλόκαιρη, σὰν ὁμογάλακτη ἀδελφὴ, τῆς μιᾶς ἀκεορίας ἐθνικῆς γλώσσας.

Γιὰ τὴν παράστασι τώρα, τί νὰ πῇ κανεὶς; Ὅταν ἀγαπᾷ τὸ ἔργο, ἀγαπάει καὶ τὴν προβολὴ του. Ἀλλὰ τὸ ἀγάπησαν φαίνεται κι' ἐκεῖνοι πού τὸ πρόβαλαν.

Ἐνας κάποιος τόνος φωνητικὸ γλυκασμοῦ ἀπὸ τὴν Σάρα καὶ μιὰ κάποια μικροπεριπλοκὴ στὰ λόγια τοῦ Ἀβραάμ, πού ἔκαναν ὅχι καὶ τόσο θερμὴ καὶ πειστικὴ τὴν ἀρχή, γρήγορα πέρασαν κι' ἐσθῆσιν, σὲ μιὰ ἔξοχη τραγικὴ ἀπόδοσι τοῦ σπαραγμοῦ τῆς μάννας ἀπὸ τὴν Κατίνα Παξινού, σ' ἓνα πειστικὸ θρήνο γιὰ τὸν ἀνεπάντεχο χαμό, σὲ μιὰ συγκινησι ἀληθινὴ κατὰ τὴ συνάντησι μὲ τὸ σωσμένο κανακάζικὸ τῆς. Καὶ τοῦ Ἀβραάμ τὸ στήσιμο ἀπὸ τὸν Γιάννη Ἀποστολίδη εὐστοχο κι' ἐπιβλητικὸ ἦταν. Ἀποκαλυπτικὰ ὁμως ἐξαίρετη στὸ ρόλο τοῦ Ἰσαάκ ἦταν ἡ Βέρα Ζαβιτσιάνου. Ἐδωκε τὸ νειόγαλτο βλάσταρι μ' ὅλο τὸ καλωσυνάτο ὕφος τῆς παιδικῆς ἀφέλειας, τὸ ὑποψήφιο σφαχτάρι μὲ δραματικὴ ἀποστροφή, τὸν περισωμένο ἀπὸ τὸν Ἄδη γόνον μὲ χαρούμενη ὁλοδρομὴ στῆς μάννας τὴ θερμὴ ἀγκαλιά.

Θερμὸς κοντὰ τοὺς ἦτανε ὁ τόνος τῆς Ἑλένης Ζαφειρίου ὡς Τάμαρ. Καὶ στοὺς ρόλους τοὺς οἱ ἄλλοι ἡθοποιοὶ Ἀγγελος Γιαννούλης, Κώστας Κοκκάκης, Ὀλγα Τουρνάκη, Νίκος Κάζης, βοηθοῦσαν νὰ ἀρτιωθῇ τὸ ἔργο.

Κάποιες ἐπιφυλάξεις μπορεῖ νὰ ἔχη κανεὶς γιὰ τὰ σκηνικὰ τοῦ Κλ. Κλώνη μὲ τὰ στριμωγμένα σπιτόπουλα δίπλα στὰ σχηματικὰ δουνὰ μ' ἐκεῖνο τὸ παραδὰν στὸ βάθος— κάποιος ἄλλος τρόπος ἴσως χρωματικὸς θὰ μπορούσε νὰ βρεθῇ γιὰ νὰ συνδεθῇ τὸ σκηνικὸ μὲ τὴν ἀρχαία σκηνὴ καὶ νὰ καλυφθῇ ὁ τοῖχος τοῦ ἀρχαίου θεάτρου. Ἀλλὰ πάντως τὰ σκηνικὰ αὐτὰ διευκόλυναν κατὰ κάποιον τρόπο τὴν κίνησι τῶν ἡθοποιῶν καὶ εἰκόνιζαν ἓνα Βιβλικὸ περίγυρο.

Μέσα ἐπίσης στὸ θρησκευτικὸ ὕφος ἦταν τὰ κοστούμια τοῦ Ἀντ. Φωκά καὶ ἡ μουσικὴ ὑπόκρουσι τοῦ Νίκου Μαμαγκάκη.

Στὸ σύνολό της ἡ παράστασι, πού πρέπει νὰ καταγραφῇ στὸ ἐνεργητικὸ τῆς σκηνοθετικῆς διδασκαλίας τοῦ Ἀλέξη Μινωτῆ, κύλησε γοργά, μὲ παλμὸ καὶ συγκίνηση καὶ δίκαια ἀπόσπασαν κι' αὐτὴ καὶ οἱ πρωτοῦργοί της τὰ ζωηρότατα χερροκροτήματα τοῦ κοινού.

ΜΠΑΜΠΗΣ Δ. ΚΛΑΡΑΣ